

6. Kasperevich, L.V. (2018). Features of agricultural land in the conditions of market relations. Agro-world. 19: 3–10 DOI: 10.32702/2306-6792.2018.19.3 [In Ukr.].
7. On State Expertise of Land Management Documents: Law of Ukraine of 17.06.2004, No. 1808-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1808-15> [In Ukr.].
8. On approval of the Methodology for regulatory monetary valuation of agricultural land: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 16.11.2016 No 831. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2016-%D0%BF> [In Ukr.].
9. On land valuation: Law of Ukraine of 11.12.2003 No 1378-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> [In Ukr.].

Authors

Drebot Oksana Ivanivna — doctor of economics, professor, corresponding member of NAAS, head of the department of institutional assurance for balanced environmental management, Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (12 Metrologichna St., Kyiv, 03143, Ukraine; e-mail: drebot_oksana@ukr.net).

Tarnavskiy V.A. — postgraduate student Institute of Agroecology and Natural Resources of NAAS (12 Metrologichna St., Kyiv, 03143, Ukraine; e-mail: sla8ic89@gmail.com)

УДК 338.27:005 (327.2:351.88)

<https://doi.org/10.33730/2310-4678.1.2020.203916>

ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИМИ АКТИВАМИ

І.М. Лицур

*доктор економічних наук, професор
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»
(Україна, м. Київ; e-mail: ilytsur@ukr.net)*

В.В. Микитенко

*доктор економічних наук, професор
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»
(Україна, м. Київ; e-mail: vmikitenko@ukr.net)*

У статті сформульовано і розкрито вихідні положення теорії формування просторової системи управління природно-ресурсними активами, деталізованих з урахуванням базових елементів забезпечення достатнього рівня безпеки особи, суспільства і держави, які мають бути враховані при розробленні й реалізації у практиці управління національним державотворчим проектом сучасних доктрин і стратегій просторового сталого розвитку. Обґрунтовано методологічно важливі положення систематизованої комбінаторіки факторів зовнішнього і внутрішнього впливу на організацію просторових природно-господарських утворень у сучасних умовах функціонування національної соціально-економічної системи, відмінність яких від усталених, передбачає систематизацію ризиків і загроз сучасним процесам просторового управління природно-ресурсними активами держави та її регіонів.

Ключові слова: просторове управління, ризики, загрози, природно-ресурсні активи, трансформація господарських відносин.

Постановка проблеми. Враховуючи необхідність пошуку балансу у структурі управління природними ресурсами в державі, нагальним стає питання саме просторової організації природно-господарської діяльності. У цілому зусилля повинні бути спрямовані на забезпечення стратегічного системно-інтегрованого

управління використанням природно-ресурсного потенціалу України. Це повинно стосуватися передусім формування інноваційної моделі державного впливу на процеси модернізації природно-господарської сфери, спрямованої на перенесення уваги на надбудовні складові — управлінські інновації; формування ба-

гатоукладних систем господарювання на за-садах розвитку неоіндустріальної економіки; забезпечення сталого розвитку економіки країни за умов досягнення фінансово-економічної стабільності, розвинутих рентних відносин та виробництва конкурентоспроможної продукції, формування оновленої відповідно до сучасних вимог кількісних характеристик оцінки ефективності природокористування. Виходячи з цього, виявлення ризиків та загроз щодо формування просторової системи управління природно-ресурсними активами є важливим внеском як в економічні науки, так і в розвиток національного господарства у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам управління природними ресурсами в державі, а саме — питанням просторової організації присвячено природно-господарську діяльність та його вплив на соціально-економічний розвиток України у контексті євроінтеграційних прагнень нашої держави, що широко висвітлюються в публікаціях багатьох українських науковців. Серед них слід вказати на розробки науковців Держаної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»: Алімова О.М. [1], Микитенко В.В. [2], Данилишина Б.М. [3], Лицур І. М. [4], Бистрякова І.К. [5] та інших. Як це не парадоксально, але в останні п'ять років наукової літератури з проблем виявлення ризиків та загроз щодо впорядкування просторової моделі управління природно-ресурсними активами в умовах трансформації господарських відносин в Україні випущено значно менше, аніж у попередній період, сучасні проблеми модернізації системи управління природними ресурсами в контексті євроінтеграції практично ніде не висвітлено, окрім робіт [6–8]. В останніх репрезентовано, в основному, розробки, які пов'язані з елементами децентралізації управління природокористуванням та місцевого міжрегіонального співробітництва в євроінтеграційному векторі. Наразі більшість наукових напрацювань останніх років присвячено екологічній модернізації економіко-господарської системи нашої держави у контексті євроінтеграції, проте це є предметом досліджень іншого характеру, фокус яких спрямовано не стільки на створення комплексного механізму ефективного управління природокористуванням, скільки на впровадження окремих загальних принципів ресурсозбереження і сталості в існуючу систему господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми полягає в обґрунтуванні доцільності та визначення принципової можливості підвищення соціо-еколого-економічних параметрів рівня розвитку територій України

через запровадження інноваційних економіко-організаційних механізмів попередження ризиків та загроз щодо формування нової системи просторового управління природно-ресурсними активами.

Мета дослідження — виявлення системи ризиків та загроз щодо впорядкування просторової моделі управління природно-ресурсними активами в умовах трансформації господарських відносин в Україні за нарощення глобальних викликів сталому господарюванню.

Матеріали та методи досліджень. Методологічною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем управління природними ресурсами, децентралізації владних повноважень, сталого просторового розвитку, а також нормативно-правові акти України, аналітичні та статистичні матеріали міністерств і відомств України, міжнародних організацій, інші науково-інформаційні матеріали. Дослідження передбачають використання низки взаємопов'язаних мультигалузевих методів, включаючи абстрактно-логічний, прийоми аналізу та синтезу; системний аналіз; економіко-математичні методи; метод експертних оцінок; графічний і картографічний методи тощо.

Викладення основного матеріалу. У контексті впровадження пріоритетних напрямів імплементації сучасної просторової моделі управління природно-ресурсними активами нашої держави у господарську систему держави, слід зважати і на те, що динамічний розвиток ключових тенденцій теперішнього геополітичного світоустрою та, власне, організаційні умови подальшого існування самої української державності, а в її межах — і господарської системи, виносять на порядок денний низку надзвичайно нагальних питань. Зокрема, щодо: а) розгляду, дослідження, формування та утвердження реального масштабу самого метапростору сучасної України; б) визначення структурно-функціональних ознак євроінтеграційного вектора запровадження механізму просторового управління природно-ресурсними активами України в умовах нарощення глобальних фінансових, медико-біологічних, економічних та екологічних викликів; в) інкорпорації відповідного типу механізму реалізації дії просторової системи управління природно-ресурсними активами у загальну господарську систему держави.

І, у цій площині, доречно зацентувати увагу наукової спільноти на таких (найвагоміших) аспектах вказаної проблематики, які систематизовано авторами цієї статті у табл. 1.

Тож з приведенного у табл. 1, стає зрозуміло, що з викликами сьогодення (*ризиками та загрозами*) стикаються всі країни світу, не

Таблиця 1

**Організаційно-політичні передумови, що перешкоджатимуть реалізації на практиці
свроінтегративному вектору просторової моделі управління природно-ресурсними активами**

Домінанти	Сутнісні деструктивні ознаки
Перша — глобалізаційна	Засвідчимо: сучасний світоустрій визначається жорсткою боротьбою провідних світових геополітичних центрів, які реально формуються чотирма глобальними акторами — США, ЄС, РФ і Китаєм. При цьому, відбувається децентралізація стратегічного домінування США та ЄС щодо інтенсивного нарощування динаміки економічного розвитку країн групи БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай і Південно-Африканська Республіка)
Друга — інституційна	Визнаємо: основні виклики і загрози для світової стабільності та забезпечення сталого розвитку впродовж найближчих років, передусім зосереджуватимуться в управлінні глобальною економікою, природними ресурсами, інфраструктурою та генетичними дослідженнями. Світова економіка, як і українська, при загальній тенденції до інтернаціоналізації за пріоритетом зростання (для України — хоча б, стабілізації), стає все більш нестабільною, а динамічність їхнього розвитку — все менш передбачуваною. Нині все більша частина національного державного суверенітету перерозподіляється між регіональними (що є менш результативними), національними і всесвітніми регулюючими інститутами, що набувають функцій суб'єктів міжнародного права. У цьому процесі значно зростає роль транснаціональних компаній (ТНК) і міждержавних утворень, які своїми діями можуть звести нанівець очікуваний ефект від економічних заходів та трансформації інституційних процесів, що вживаються національними урядами, або, навіть, і використати їх на шкоду певній країні
Третя — методологічна	Підтвердимо: існуючі зовнішньополітичні доктрини, міжнародні практики та методологічні основи сталого розвитку вже неспроможні у повному обсязі забезпечувати та формулювати дієві гарантії міжнародної безпеки та сталого розвитку і, відповідно, не можуть вважатися адекватними стосовно дії новітніх симетричних асиметричних ризиків та загроз у сфері управління природно-ресурсними активами держав світу

Джерело: Визначено та систематизовано у табличному вигляді авторами цього дослідження, що більш деталізовано у наукових працях [4, 7, 9].

лише Україна. А наведений склад конститутивно-ключових домінант, які наразі керують господарськими процесами, які відбуваються у межах державних утворень, зумовлюється нагальною необхідністю визнати таку тріаду:

- наша держава існувала впродовж значного історичного проміжку часу без власної цілісної та дієвої парадигми забезпечення сталого розвитку (без паритету просторового управління національними природно-ресурсними активами) і відповідно не могла гарантувати власної ані міжнародної, ані економічної, ані екологічної безпеки;

- системний аналіз поточної зовнішньополітичної, економічної, медико-біологічної та природно-ресурсної ситуації у світі і навколо України характеризується постійними ускладненнями і засвідчує про поступове нарощування конфліктогенних проблем, які містять у собі значну кількість загроз та потенційно небезпечних і складних викликів, особливо для нашої держави. Оцінити їх окремо чи у сукупності навіть, альтернативними прогнозами, є доволі нереалістичним завданням і для найпотужні-

ших «інтелектуально-мозкових» аналітичних центрів, які на сьогодні є всесвітньо визнаними та відомими;

- разом із вказаним, варто зазначити: все очевиднішим стає той факт, що значна частина існуючих зовнішньополітичних, економічних, екологічних, медико-соціальних та іншої природи проблем для сучасної української держави має штучне походження і використовується як внутрішніми, так і зовнішніми політичними гравцями і, так називаними національними корелянтами й активістами задля стимулювання й активізації тиску (певною мірою, опосередкованого впливу) на Україну.

Також зрозумілим є і те, що на запровадження та реалізацію дії української просторової моделі управління природно-ресурсними активами і у подальшому системно впливатимуть зовнішні чинники різної природи. Особливо ті, які знаходяться в управлінні вищого державного та воєнно-політичного керівництва окремих країн світу (*газ, нафта, транспортні коридори, новітні технологічні рішення та підходи у розвитку управління соціально-економічною*

і суспільною сферою людського буття, інформаційні та грошові ресурси, національні меншини тощо). За оцінками авторів цієї статті та дослідників [10], саме вони і ставатимуть одним із найвагоміших чинників системно прогнозованого посилення українських кризових трендів у світовій геополітиці та відповідно де-еволюції національної соціально-економічної системи.

Крім того, стан і перспективи розвитку просторової системи управління природно-ресурсними активами сучасної України, на авторське переконання, буде визначатися дією низку глобальних геополітичних викликів і загроз наступного характеру (табл. 2).

Як вказано з табл. 2, глобальні прогнозні оцінки свідчать про те, що у середньостроковій і найближчій перспективі, євроінтеграції України та імплементації нової просторової моделі управління природно-ресурсними активами до господарської системи держави перешкоджатиме:

- запекла боротьба провідних світових геополітичних центрів, які реально сформовано чотирма глобальними акторами — США, ЄС, РФ, Китаєм. Вона і надалі буде проходити за двома сценаріями, або:

- інтенсивних економічних (торговельних і валютно-курсових воєн між державами «великих економік», одним із проявів якої, є масоване скуповування Китайською народною Республікою на різних континентах енергетичних і золотовалютних активів та більш активне використання нею саме ресурсного фактору у конкурентній боротьбі);

- у разі неефективності використання економічних методів протидії деструктивним

процесам, які мають нині місце, тоді реалізація сценарію з ініціювання локальних торговельних та глобальних медико-біологічних і генетичних війн, військових дій та конфліктів, що, відповідно, впливатимуть на результативність запровадження у практику новоствореної просторової системи управління природно-ресурсними активами в Україні.

Тож на сьогодні все це, власне, ми і можемо спостерігати.

Очевидно, що зазначені тенденції у подальшому матимуть усі підстави до загострених форм, а саме — розвитку: суверенних дефолтів; швидких скупок транснаціональними компаніями окремих економік, неспроможних обслуговувати власні зовнішні і внутрішні борги; відсутності алгоритму стримування криз переробництва та процесів «перегріву» великих економік, загалом; неподолання структурних перекосів на фінансово-економічних ринках і наявних розбіжностей у політиці протекціонізму у поєднанні із жорсткою конкуренцією в умовах гострої необхідності забезпечення глобальної безпеки і стійкого соціально-економічного розвитку; а також і у площині усунення реальних загроз щодо подальшого розгортання медико-генетичних війн на планеті в цілому. Однак у цьому контексті слід вказати і на те, що реакція світової спільноти на ці, доволі негативні, прогнозні оцінки та умови реалізації євроінтегративного вектора запровадження механізму просторового управління природно-ресурсними активами України, визначатиметься передусім, двома всесвітньо глобальними, гео економічними та геополітичними трендами (табл. 3).

Таблиця 2

Сукупність ключових чинників найвагомішого впливу на євроінтегративний вектор реалізації дії просторової системи управління природно-ресурсними активами на теренах нашої держави

Група	Склад потенційно-факторних детермінант євроінтегративного вектора ПРУПРА України
Перша	До цієї групи належатимуть загальні виклики і загрози, які на сьогодні постали не лише перед Україною, але й перед усіма країнами світу. Вони пов'язані з глобалізацією природно-ресурсної, економічної, політичної, медико-генетичної та інших сфер життєдіяльності світової спільноти. Насамперед, це: посилення міжнародного тероризму та організованої злочинності у різних її формах та проявах; глобальні медико-біологічні війни; релігійні й етнічні конфлікти; розповсюдження зброї масового ураження (ЗМУ) та засобів її доставки; значне подорожчання чи примусове зменшення цін на енергоносії; інтенсифікація наркотрафіку через території проблемних країн та нелегальна міграція; екологічні, біологічні й демографічні проблеми; торгівля людьми; зростання рівня бідності для значної кількості країн світу тощо
Друга	До цієї групи загальних прогнозованих чинників гео економічного впливу на Україну слід передусім віднести: недостатньо сприятливий загальний розвиток подій і процесів різної природи у світі та в Європі, зокрема, у країнах, які є наближеними до державних кордонів України

Джерело: Ідентифіковано та систематизовано авторами дослідження, що більш детально представлено і розкрито у науковій праці [7].

**Глобальні, гео економічні та геополітичні тренди, що перешкоджають
свроінтегративному вектору запровадження механізму просторового управління
природно-ресурсними активами**

Глобальні, гео економічні та геополітичні тренди

I) Нинішня світосистема перебуває у точці біфуркації й сьогодні фактично пере програмовуються її ключові параметри, а саме — здійснюється глобальний перехід ряду провідних економічно розвинених країн на «рейки» нового світового економічного і технологічного укладу. У свій час остання світова фінансово-економічна криза ядра капіталістичної світосистеми чітко продемонструвала: ідеологія фінансових спекуляцій вичерпала себе. І це не дивно, адже останніми десятиліттями великий міжнародний капітал здебільшого переймався не створенням нових виробництв — підприємств, фабрик і заводів, а отриманням грошей із «повітря». Акції, гра на біржі, курсові коливання — саме вони стали приносити бізнесу основний прибуток. Звісно, цей шлях був доволі спокусливий для великого капіталу. Проте реальність довела згубність такої філософії. Виявилось, що у світі у чотири (4!) рази більше цінних паперів та акцій, ніж реальних (матеріально-промислових) активів, які могли б виступати в ролі їх «гарантійного забезпечення».

Звідси, рано чи пізно така диспропорція мала б була і має «вибухнути» потужною кризою. І це уперше сталося у 2008–2009 рр., коли почався процес банкрутства найбільших банків та компаній світу. Ситуація була настільки критичною, що урядам провідних країн світу довелося терміново брати на себе відповідальність за борги приватного сектору. І, відповідно, у нього довелось «вливати» сотні мільярдів доларів США. Це дало змогу, певною мірою загальмувати процес економічного падіння. Загальмувати, а не подолати його. Відтак ринковий фундаменталізм, який вважався ліберальними економістами панацеєю від усіх бід, показав свою обмеженість. Фактично великий бізнес приватизував прибутки та соціалізував витрати. Окремі країни настільки захопилися віртуалізацією власних економік, що перейшли межу виправданого ризику. Як результат — зовнішній борг має виплачуватися впродовж декількох наступних поколінь.

Не дивно, що за такого перебігу подій світові лідери почали процес переорієнтації великого національного та транснаціонального капіталу на повернення до «реального» сектору економіки (не вчорашнього, а завтрашнього дня). Так, зокрема, у розвинутих країнах економічна криза наразі почала долатися впровадженням нових технологій та інноваційних проривних рішень (мова йде про індустрію генної та біоінженерії, нанотехнології тощо). Розвинені країни стали на шлях інтенсивного використання й альтернативних джерел енергії та впровадження енергоефективних технологій, запровадження яких сприяє створенню нових виробничих потужностей, освоєння яких забезпечує прорив у підвищенні ефективності економіки і переходу до нового етапу її зростання, дає можливості освоювати нові ринки тощо. Більш того, саме такі політико-економічні і медико-біологічні заходи сприяли реалізації у життя нових підходів та управлінських рішень у соціально-економічній та політичній сфері людського буття у цих країнах

II) Наразі відбувається процес поступового геополітичного «перезавантаження» світу. Все більше сумнівів викликає [7] спроможність претендування США на одноосібне лідерство, які з «сюзерена» все більше набувають ролі «першого серед рівних». При цьому США як ключова країна ядра світогосподарської системи намагається виправити недоліки нинішньої версії капіталізму через запровадження системи регуляторних стримувань та противаги. Адже, маючи у володінні, фактично, більшу частку світового капіталу, вона не може його не контролювати, а тому, в ідеалі, їй потрібен контроль над усім світом¹. І ці прояви ми маємо також змогу спостерігати вже сьогодні. Зокрема:

- поглиблюється криза ЄС, яскравим свідченням якої стали результати голосування населення у Великій Британії за якнайскоріший вихід країни із зони ЄС;
- зростання політичної ролі, ваги та суспільного авторитету низки популістських, авторитарних та євроскептичних політичних сил у ряді країн-членів ЄС;
- трансформаційні процеси зовнішньої політики ЄС від ціннісно-орієнтованої до реалізації практик, спрямованих на забезпечення більш матеріального інтересу;
- ісламський Схід перетворився на «порохову бочку», що спровокувало масові хвилі мігрантів до держав ЄС із низкою відповідних політичних, економічних, соціальних, гуманітарних, безпекових та світоглядних проблем. При цьому принцип непорушності існуючих державних і міждержавних кордонів перестав викликати «священний трепет». А низка міжнародних організацій у сфері забезпечення та гарантування безпеки перестала ефективно виконувати свої функції та переймається лише «лозунговими» заходами;

Глобальні, гео економічні та геополітичні тренди

- загострилися давні та виникли вже нові міжрелігійні, міжетнічні, міждержавні конфлікти. А тероризм нині, відіграє роль глобального чинника цілеорієнтованого впливу як на систему міжнародної безпеки взагалі, так і на національні системи забезпечення внутрішньо-економічної, політичної та соціальної безпеки ряду країн.

Джерело: сформульовано, визначено та систематизовано авторами цього дослідження, що більш детально викладено у попередніх наукових працях [7, 9].

Тому, ця країна й орієнтована як держава на відповідну експансію під різними гео економічними та геополітичними лозунгами і концепціями. Водночас, виникає питання чи є можливим реалізувати глибинні системні зміни у самих США, не кажучи про впровадження загальносвітового регуляторного режиму. Адже жоден уряд розвинутих країни не вживатиме настільки жорсткі заходи, що можуть призвести до еміграції космополітичних, за суттю, фінансових інституцій у менш вибагливі місця. І, відповідно, на авторське переконання, нас чекатиме багатополлярний світ, який скоріш за все оформлюватиметься на підставі нових міжнародних правил і принципів співіснування. Цілком зрозумілим є те, що цей процес буде довготривалим та проходитиме у серйозних «геополітичних муках».

Звісно, що це не повний перелік усіх існуючих проблемних питань, які перешкоджатимуть результативності просторового управління природно-ресурсними активами України. Однак він дає можливість дослідникам побачити, що ми стоїмо на порозі нового світопорядку і стаємо свідками формування та появи нової системи світоустрою і світогосподарювання. Водночас зарано говорити про схід зі сцени США та ЄС. Дійсно, світ стоїть перед необхідністю докорінних економічних, соціально-політичних та інших змін. Не випадково, виступаючи ще у 1994 р. Девід Рокфеллер на Раді ООН із підприємництва красномовно заявляв, що світ стоїть на порозі глобальної трансформації процесів природокористування і наразі потрібна лише правильна масштабна криза, яка спричинить те, що нації приймуть за новий світовий порядок. А відтак ключовим завданням нового світового порядку стає глобалізація світу в єдину систему управління політичними лідерами і економічними власниками «вільного світу» й природно-ресурсного капіталу².

Ймовірно є і те, що основною ознакою нового світового порядку, а у випадку України — розбудови нового формату просторової системи управління різної природи, активами виступатиме саме чітке розділення держав за регіональним інтеграційним принципом. Іншими словами — кожна країна мусить робити повний вибір на користь певного міждержавного політико-економічного об'єднання, яке сприймається й контролюється відповідним

угрупованням світової фінансово-політичної та економічної еліти³. При цьому необхідно зацентрувати увагу і на такій, доволі незвичній, обставині:

- існуючий світовий ринок золота, який упродовж значного проміжку історичного часу був відповідним еталоном всесвітнього матеріального багатства, став занадто «дрібним» для представників сучасного клану Ротшильдів, та здебільшого малоцікавим для них⁴. А це, своєю чергою, спричинило ситуацію з розгортанням потужної гонки у споживанні товарів та послуг (споживацьке західне суспільство), і як наслідок — сформувало здебільшого формат віртуальної економіки, про яку вже мова йшла вище.

Поряд із цим, вказане створило необхідні умови відходу Ротшильдів зі світового ринку золота. А, однією з причин відходу Ротшильдів зі світового ринку золота, на сьогодні, також вважають їхнє бажання щодо зосередження на фінансово-економічних операціях злиття і поглинань. Давид де Ротшильд неодноразово у публічних виступах підкреслював: банк «Rothschild» вестиме більш агресивну політику у сферах фінансування нерухомості, видобутку природних ресурсів, фінансування корпоративних злиттів і поглинань. Це є правдою. Адже цей ринок особливо є актуальним не лише за часів світової фінансово-економічної кризи, але й у період «світового переформатування», коли є можливість скуповувати збанкрутілі підприємства за безцінь у будь-якій державі

² Тобто, глобальними фінансово-політичними елітами світу, які згуртовані навколо двох впливових політико-економічних кланів Д. Ротшильда та Д. Рокфеллера.

³ Лише за таких умов, можливо, окремим націям та державам вдасться, відносно безболісно, пережити буремний період становлення нового світового порядку з новим економічним та технологічним укладом.

⁴ Справа полягає ще й у тому, що у 1972 р. Рокфеллерам вдалося таки «від'язати» американську національну грошову одиницю — долар USD від еквівалента золотого стандарту, тим самим ціни на золото у світі різко впали. Друкерський станок приватної Федеральної резервної системи США почав штампувати американську валюту без її підкріплення золотим номіналом [11].

світу. І, до речі, посилювати напрям корпоративних злиттів Ротшильди почали заздалегідь, ще за чотири роки до відомої світової фінансово-економічної кризи 2008 р., щоб зустріти її з підготовленими фахівцями й активами. На додачу, визнаємо об'єктивним таке:

- впродовж останніх років, власне, клан Ротшильдів почав цікавитися питаннями скупки привабливих сільськогосподарських земель, передусім, чорноземів, та природними запасами чистої прісної питної води, рівно як і виробництвом екологічної сільськопродукції у різних країнах світу. Наразі Ротшильди утримуються публічно коментувати свої плани відносно подальшої долі України та нашого національного багатства.

Зрозуміло, що саме від їхнього рішення значною мірою залежатиме: який може бути подальший перебіг подій у найближчому майбутньому стосовно України (і навколо неї) у світових геоекономічних та геополітичних маневрах провідних гравців світу. Варто зауважити, що Україна має найбільший в Європі орний земельний клин, поклади уранових руд та інших цінних родовищ, а також транзитно-логістичні коридори між ЄС, РФ та Азією, а також відповідні смні ринки тощо.

Крім зазначеного, вважаємо за доцільне звернути увагу наукової спільноти на таке: слід враховувати і дію таких ознак євроінтегративного вектора запровадження відповідного типу механізму просторової системи управління природно-ресурсними активами, які істотно впливатимуть на подальший перебіг подій як у цілому у світі, так і безпосередньо в Україні (або навколо неї) у площині геополітичного виміру [7]. Відтак:

- по-перше, на день сьогоднішній політико-економічний клан Рокфеллерів виступає за збереження існуючої фінансово-економічної ситуації у світі з ключовим домінуванням позиції американського долара як основної міжнародної валюти у здійсненні будь-яких зовнішньоекономічних операцій;

- по-друге, на противагу такій позиції Ротшильди ратують за створення потужних нових валютних зон (новий поштовх для економіки), зокрема юаня та рубля. А Міжнародний Валютний Фонд — виступає саме за створення Центробанку та відповідних центробанків.

Тож звідси, можна розглядати на практиці різні геоекономічні стратегії та шляхи розв'язання існуючих українських проблем і відповідно накопичених боргових зобов'язань у міждержавних стосунках. З цього:

- перший сценарій — це збереження теперішньої валютної системи та списання всіх боргових зобов'язань через війну (сценарій

нанесення потужного військового удару по Сирії та війна у відповідь з боку Ірану, який намагатиметься й надалі нанести такий самий адекватний військовий удар по Ізраїлю). І тоді, імовірно, що у вирії війни можна буде списати всі існуючі борги, оскільки у цей конфлікт будуть втягнуті майже всі потужні геополітичні гравці світу. А війна, як відомо, дієвий «двигун» для відповідного «розігріву» світової економіки, насамперед у технологіях військово-промислового комплексу та відповідного вирішення складних демографічних проблем у геоекономічних і геополітичних масштабах;

- другий сценарій передбачає наступне: створення нових валютних зон, появу нових валют і, зокрема криптовалют (і золота), що істотно підвищить вартість природно-ресурсних активів.

Висновки. Дослідниками визнано і доведено, що запровадження механізму управління природно-ресурсними активами у господарську систему має відтворювати євроінтегративний вектор, який наразі є запорукою функціонування і стабілізації національного державотворчого проєкту та його безпеки. Проте він забезпечується лише у разі врахування сучасних глобалізаційних, організаційно-економічних, медично-біологічних та інституційних процесів.

Сформовано й обґрунтовано комплекс заходів, а у їх відповідності сформульовано пріоритетні напрями євроінтегративного вектора запровадження механізму управління природно-ресурсними активами у господарську систему. До них введено такі: визначення, формування та реалізації конфігураційної економічної й природно-ресурсної стратегії сучасної України; забезпечення «перезавантаження» не лише у природно-ресурсній, а й у всіх сферах свого державного буття із генеруванням умов задля збалансованої взаємодії між сучасними геополітичними-економічними полюсами світу — США, ЄС та РФ; передбачення та прогнозування кліматичних змін у навколишньому середовищі України і жорстке відстоювання національних інтересів у природно-ресурсній сфері; елімінація умов задля нагромадження проблем продовольчої безпеки, загалом, і населення України зокрема.

З урахуванням системного аналізу світової практики реалізації просторових моделей управління різними сферами розвинуто склад організаційно-політичних передумов, які перешкоджатимуть реалізації на практиці євроінтегративного вектора просторової моделі управління природно-ресурсними активами у господарську систему. До останніх, на відміну від усталених, інкорпоровано ще найбільш зна-

чущу тріаду глобалізаційних, інституційних та методологічних доміант, які визначають нагальну потребу в обґрунтуванні для України власної цілісної та нової парадигми сталого розвитку за паритетом просторового управління національними природно-ресурсними активами.

Розроблено рекомендації для політиків, державних корелянтів та науковців України, які опікуються безпековими проблемами і проблемами управління природно-ресурсним потенціалом держави та її регіонів. Основними з яких є такі: а) рішуче відійти від спрощеного розуміння природно-ресурсних процесів, які відбуваються як в Україні, так і в усьому світі; б) відмовитися від політики реалізації короткотермінових НЕІ; в) масштабно бачити і сприйняти реальні перспективи — власне, національну та світову, загалом. При цьому, орієнтуючись на загальноприйняті стандарти

економіки, демократії та політики, маємо робити ставку на власні сили, власний природно-ресурсний капітал, а також інтелектуальний та соціальний потенціал.

У контексті розв'язання проблем євроінтегративного вектору запровадження механізму управління природно-ресурсними активами та його інкорпорації до національної господарської системи (і, світогосподарської, загалом), рекомендовано для України враховувати вже існуючий досвід реалізації на практиці (як український, так і світовий): а) просторових моделей управління, який вже дав змогу окремим державним утворенням сформуванню свого стратегічного потенціалу, досягти надійності і стійкості функціонування національних соціально-економічних систем; б) генерування дієвих структурно-функціональних ознак задля розробки та запровадження механізму управління природно-ресурсними активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алимов О.М., Драган І.В., Лицур І.М. та ін. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: монографія. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. 520 с.
2. Микитенко В.В. Коридори еволюції української економіки та інкорпорація зовнішньоекономічних впливів при прогнозуванні траєкторії її розвитку. *Економічний вісник Донбасу: науково-виробничий журнал*. 2008. № 4 (14). С. 52–69.
3. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С. та ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ: РВПС України НАН України, 1999. 716 с.
4. Микитенко В.В., Лицур І.М. Прогнозні можливості формування просторової системи управління природно-ресурсними активами. *Історія народного господарства та економічної думки України: всеукраїнський історико-економічний збірник наукових праць*. 2018. № 51. С. 252–274.
5. Бистряков І.К., Клиновий Д.М., Коржунова Н.В. та ін. Формування системи механізмів управління природними ресурсами в умовах євроінтеграційних процесів: монографія; за ред. М.А. Хвесика. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2017. 680 с.
6. Микитенко В.В., Микитенко Д.О. Формування територіальних природно-господарських округів та перформатування соціально-економічного простору України. *Економічний Вісник Донбасу: науковий журнал*. № 1 (51). 2018. С. 31–39.
7. Микитенко В.В., Порожнявий Ю.Б., Микитенко Д.О. та ін. Незалежна Україна в координатах сталого розвитку: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці: ЧНТУ, 2019. 770 с. ISBN 978-617-7571-46-8.
8. Микитенко В.В. Системно-впорядкована комбінація ціннісно-орієнтованих доміант формування природно-господарського простору. *Економіка природокористування і сталий розвиток: науковий журнал*. 2019. № 6 (25). 234 с. С. 37–42.
9. Бистряков І.К., Микитенко В.В. Перформатування просторової системи управління природно-ресурсними активами. *Економіка природокористування і сталий розвиток: науковий журнал*. 2018. № 1–2 (20 — 21). С. 37–43.
10. Хвесик М.А., Голян В.В., Иртіщева І.М. та ін. Основні тенденції використання природно-ресурсного потенціалу в національному господарстві та оцінка джерел фінансового забезпечення його відтворення: монографія. Київ: ДУ ІЕПР НАН України, 2016. 124 с.
11. Вишневіський В.П., Вишневіська Е.Н., Шелудько Н.М. Монетарна влада в сучасному світі: хто бросить виклик доллару?: монографія. ГУ «Інститут економіки і прогнозування НАН України». Київ: Академпериодика, 2017. 200 с.

Інформація про авторів

Лицур Ігор Миколайович — доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку, НАН України» (бульвар Тараса Шевченка 60, м. Київ, 01032, Україна; e-mail: ilytsur@ukr.net).

Микитенко Вікторія Володимирівна — доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (бульвар Тараса Шевченка 60, м. Київ, 01032, Україна; e-mail: vmikitenko@ukr.net).

I.M. Lytsur

Doctor of Economic, Professor

Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Ukraine, Kyiv; email: ilytsur@ukr.net)

V.V. Mykytenko

Doctor of Economic, Professor

Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Ukraine, Kyiv; email: vmikitenko@ukr.net)

THREATS AND RISKS OF IMPLEMENTATION OF THE SPATIAL MODEL OF MANAGEMENT OF NATURAL RESOURCES ASSETS

The authors formulate and reveal the initial provisions of the functioning and development of spatial natural and economic entities, detailed to take into account the basic elements of ensuring a sufficient level of security of the individual, society and state. It is recognized that they should be taken into account in the development and implementation of modern doctrines and strategies for spatial sustainable development in the management of the national state-building project. The methodologically important provisions of the systematic combinatorics of the factors of external and internal influence on the organization of spatial natural and economic entities in the modern conditions of functioning of the national socio-economic system, the difference of which from the established ones envisages the systematization of risks and threats to modern processes of spatial management of natural resources.

Keywords: spatial management, risks, threats, natural resources assets, transformation of economic relations.

REFERENCES

1. *Alymov, O.M., Drahan, I.V., Lytsur, I.M., et al.* (2014). Potentsial staloho rozvytku Ukrainy na shliakhu realizatsii intehratsijnoho vyboru derzhavy. [Potential of steady development of Ukraine is on the way of realization of integration choice of the state]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» [In Ukr.].
2. *Mykytenko, V.V.* (2008). Korydory evoliutsii ukrains'koi ekonomiky ta inkorporatsiia zovnishn'o-ekonomichnykh vplyviv pry prohnouzuvanni traiektorii ii rozvytku [Corridors of the evolution of the Ukrainian economy and incorporation of foreign economic influences in predicting the trajectory of its development] *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*: Donets'k: Instytut ekonomiky promyslovosti Natsional'noi akademii nauk Ukrainy, 4 (14): 52–69 [In Ukr.].
3. *Danylyshyn, B.M., Dorohuntsov, S.I., & Mischenko, V.S.* (1999). Pryrodno-resursnyj potentsial staloho rozvytku Ukrainy. [Natural-resource potential for sustainable development of Ukraine]. Kyiv: Rada Vyvchennia Produktyvnykh Syl Ukrainy of the National Academy of Sciences of Ukraine [In Ukr.].
4. *Lytsur, I.M., & Mykytenko, V.V.* (2018). Prohnozni mozhyvosti formuvannia prostorovoi systemy upravlinnia pryrodno-resursnyimi aktyvamy [Predictable opportunities for forming a spatial management system for natural resource assets]. *Istoriia narodnoho hospodarstva ta ekonomichnoi dumky Ukrainy: vseukrains'kyj istoryko-ekonomichnyj zbirnyk naukovykh prats'*. 51: 252–274 [In Ukr.].
5. *Bystriakov, I.K., Klynovyj, D.M., Korzhunova, N.V. et al.* (2017). Formuvannia systemy mekhanizmiv upravlinnia pryrodnymi resursamy v umovakh ievrontehratsijnykh protsesiv [Formation of a system of mechanisms for managing natural resources in the context of European integration processes]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» [In Ukr.].
6. *Mykytenko, V.V., & Mykytenko D.O.* (2018). Formuvannia terytorial'nykh pryrodno-hospodars'kykh okruhiv ta pereformatuvannia sotsial'no-ekonomichnoho prostoru Ukrainy [Formation of territorial natural-economic districts and reformatting of socio-economic space of Ukraine] *Ekonomichnyj Visnyk Donbasu*. 1(51): 31–39 [In Ukr.].
7. *Krejdych, I.M., Mykytenko, D.O., Mykytenko, V.V. et al.* (2019). Nezalezhna Ukraina v koordynatakh staloho rozvytku (2nd ed.) [Independent Ukraine in the coordinates of sustainable development]. Chernihiv: Chernihiv National Technological University [In Ukr.].

8. Mykytenko, V.V. (2019). Systemno-vporiadkovana kombinatsiia tsinnisno-oriientovanykh dominant formuvannia pryrodno-hospodars'koho prostoru [System-ordered combination of value-oriented dominants of natural-economic space formation]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyy rozvytok*: 6 (25): 37–42 [In Ukr.].
9. Bystriakov, I.K., & Mykytenko, V.V. (2018). Pereformatuvannia prostorovoi systemy upravlinnia pryrodno-resursnymy aktyvamy [Reformatting the spatial management system for natural resource assets]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyy rozvytok*. 1–2(20–21): 37 — 43 [In Ukr.].
10. Khvesyuk, M.A., Holian, V.A., Irtysheva, I.O. et al. (2016). Osnovni tendentsii vykorystannia pryrodno-resursnoho potentsialu v natsional'nomu hospodarstvi ta otsinka dzherel finansovoho zabezpechennia joho vidtvorennia. [The main tendencies of use of natural resource potential in the national economy and estimation of sources of financial provision of its reproduction]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» [In Ukr.].
11. Vyshnevskyy, V.P., Vyshnevskaiia, E.N., & Shelud'ko, N.M. (2017). Monetarnaia vlast' v sovremennom myre: kto brosyt vyzov dollaru? [Monetary power in the modern world: who will challenge the dollar?]. Kyiv: Public Institution «Institute of ekonomiky y prohnozyrovanyia of the National Academy of Sciences of Ukraine» [In Ukr.].

Authors

Lytsur Ihor Mykolayovych — Doctor of Economic, Professor Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine», (60, Boulevard Shevchenko, Kyiv, 01032, Ukraine, emails: ilytsur@ukr.net).

Mykytenko Viktoriya Volodymyrivna — Doctor of Economic, Professor Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine», (60, Boulevard Shevchenko, Kyiv, 01032, Ukraine, emails: vmikitenko@ukr.net).

УДК 332.36

<https://doi.org/10.33730/2310-4678.1.2020.203918>

НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ КАТЕГОРІЙ ЩОДО ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Г.Д. Гуцуляк

*доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН
Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту сільського господарства Карпатського регіону
(Україна, м. Косів; e-mail: instapv@i.ua)*

Ю.Г. Гуцуляк

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник
Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту сільського господарства Карпатського регіону
(Україна, м. Косів; e-mail: instapv@i.ua)*

Розглянуто теоретичне питання особливості системи як структури, організації керування та інформації, яка являє собою єдність певним чином організованої сукупності компонентів (підсистем). Результати проведеного дослідження можна вважати створенням більш чіткого уявлення про основні особливості системного підходу до збалансованого природокористування та землевпорядкування. Доведено, що при пізнанні сукупної структури землеволодіння, землекористування чи природокористування складного системного об'єкта відзначаються три основні рівні: спочатку розкриваються залежності між властивостями компонентів системи; потім фіксуються залежності між властивостями системи і властивостями її компонентів (і підсистем), тобто відбувається виділення одних властивостей з інших; нарешті, встановлюються залежності між інтегральними властивостями системи.

Ключові слова: системний підхід, структура, підсистема, агроєкосистеми, ландшафти, землекористування.

Постановка проблеми. Як свідчать дослідження багатьох учених, системи агроландшафтів землекористування — це складний

об'єкт, який характеризується функціональною різноманітністю (за формами власності, категоріями земель і групами землекористу-